

Zokognom kellett volna a kinyíló, / végső, fekete szakadék felett.” (*Apám utoljára*)

A múlt évtizedek a valamikori élénk koloritokat fokról-fokra sötét tónusokkal telítik, terhelik. A látvány komorul. Bizonyos életkoron túl észrevétlenül mellénk szegődik, elhessenthetetlen konok árnyként követni kezd a hiábavalóság érzése. Az arccal mások felé forduló poéta egyre gyakrabban néz magába, feszülten töpreng, megválaszol(hatat)lan kérdések felett órlódik: ki vagyok én, mi végre vagyok a világon? Ismét és újfent megsuhintja az elmúlás jeges szele: „A szél süvit. A kétségbeeséstől / fuldokolsz, föl kéne ugranod, (...) / Szédülve kelsz föl, reszkető kezeddél / tapogatód a szekrény-falakat, / lámpát se gyújtva, nehogy rád találjon / ami elől épp mentened magad. / Ó, lélek pestise, romlékonyságtudat. / Megleljük valaha az orvosságot?” (*Ez marad*)

A beindult folyamat leállíthatatlan. Kitörölhetetlenül belénk eszi magát a kétely: mi értelme van, van-e értelme az életnek? „(...) A lánc egyetlen láncszemének lenni, / a nincsből jöve, s oda visszatérőn, (...) // van-e kajánabb csapda a tudatnál? / van-e fájóbb a lét-nemlét sebénél, / melyet gyógyítani jobb gyógyszerre vágynál / az egyedül létező létezésnél? (...)” (*Credo*)

Kétségek elől menekülve a költő kopogtat a hit ajtaján. Biztonságot keres. Szólongatni kezdi a... Kit is?: „Higgyek a tudhatónál tudatlanabb jelekben? / vagy a folyvást szétfoszló tudományban? / önmagukat cáfoló tételekben? / Higgyek az anyagelvben vagy a misztikában?” (*Credo*) Hol a végső Ok, a nyugalmat hozó Bizonyosság!?... A határtalan magányba beleborzong porszemnyi lelkünk. Nem! Nem! Az ész itt kisfiú: „(...) Nem tudok mást, mint hogy nem tudom / a választ: mi, miként és mért vetett fel / a nemlét tengeréből” (*Credo*)

Bizonyosság helyett azonban a sorjázó kérdések újabb bizonytalanságok felé lendítik a kérdezőt. „(...) Élet, halál, elvész-e a határod / vagy félelmesebb szakadékká mélyül? / Kérdések kérdése, a véretem kívánod, / vagy rálelek a feleltre végül? (...) // Az, amit megsejteni mégis képes vagyok / felvet, mint az ár, s mélybe húz, mint az ólom.” (*Nappal és éjszaka*)

Megnyugvást, nyugalmat csak a kételyt nem ismerő feltétlen hit hozhat: „Boldog, // akinek nem rongyos a lelke, / de fényes, mint a nehéz selyem, / aki hiszi is, amit mondott, / akit nem zsarol a félelem. // (...) akinek a szemén kifénylik, / hogy süt benne az Isten napja, / akinek lelke nehéz selymét / magasságos szél lobogtatja.” (*Boldog*)

Aniszi Kálmán

Derús pusztulás

László Noémi:

Papírhajó

Ráció, Bp., 2009.

László Noémi ötödik verseskötete válogatás az elmúlt tizen-négy év verseiből. Bár a költő még csak a harmincas éveiben jár, ez a gyűjtemény mégis jól tapintható és izgalmas lelki, szellemi, formai vándorutat rajzol ki. A legkorábbi versek mintha meseversek volnának, amelyek egy szelíd, de mégis izzó, lüktető varázsvilág tablói festik föl és dolgozzák ki zugait eleven, szinte hallható és tapintható képekben. Fantáziák, káprázatok, álmok határán kavarnak ezek a versek, még csupán sejtetik azokat a távlatokat, amelyeket majd a későbbiek járnak be igazán. Lelki rezdülések, hangulatok: egy-egy jelenet, epizód sziluettje feslik föl – híradások egy húsz körüli lány ocsúdásairól, találkozásairól szerelemmel, önmagával és a versírással magával. A korai Nonó valahol belép a versbe és valahol, ahol neki tetszik, kilép: elhagyja a kicsalogatott versfonalakat. Hol precíz műgonddal, hol lazább szerkesztéssel találkozunk, sok korai vers inkább magáról a létrehozásáról, a szavak igézetéről és versformák próbálgatásáról szól.

A következő ciklusig négy-öt évet ugrunk az élettörténetben és a *Befejezetlen múlt* versei már egy egészen más, izmosabb, megfoghatóbb, koncepciózusabb líra-csomaggal szolgálnak. Ezek a költemények sokkal több súlyt, anyagot, sőt, bölcsességet cipelnek. A költő mintha megérett, felnőtt volna a verseiben már eddig is felsejlő lényeglátó megfigyelésekhez. Ebben a ciklusban bontakozik ki igazán az a pimasz, autonóm és erős, mégis izigvérig női hang, amely igazán karakteressé teszi László Noémi költészetét. Ezekben a versekben egy olyan lírai én hangja szól, aki folyamatosan reflektál magára, az elmúlásra és a kellő öniróniával fordul az élet bökkenői, kudarcai felé. Azonban talán éppen precíz és kíméletlen lényeglátása miatt mégis „pimasz” könnyedséggel bánik a lelki a csapásokkal és a világ dolgaival általában. A leg súlyosabb létkérdések és a hétköznapiok legsúlytalanabb rutinja kéz a kézben jár ezekben a versekben: „Miközben nálad romba dőlt a díszlet, / az volt a gondom: kell-e liszt a babba. / Sütött a nap, a fellegekben éltem, / nem súgta semmi: most maradsz magadra.” (*Rövidzárlat*)

Ez a könnyedség sokszor közönybe fordul, azonban ez jótékony közöny, amely élni segít, begyógyítja a sebeket, leveszi a vállunkról annak a felelősségnek a kényszerét, hogy mindent kontrollálni, érteni, befolyásolni akarjunk. A nonói tanítás híradás arról, hogyan lehetünk otthonra a világ ránk nézve közömbös törvényszerűségeiben, és hogyan tanulunk rá lassacsán arra, hogy megbarátkozunk az érzelmek, a kapcsolatok

kifürkészhetetlenségével. „Nem figyel arra senki: hogyan is folytatod. / A babonáról egyszer le kéne mondanod. / Megérkezik a holnap, minek elébe menni. Nagy lavinák omolnak. / Nem figyel arra senki.” (*Manír*)

Az utolsó költeményekben tovább éleződik ez a minden szkeptikus ironikussága ellenére domesztikáltan szenvedélyes realizmus. A legújabb ciklusban egy lazán fatalista, egzisztencialista líra bontakozik ki, ahol nem érteni és befolyásolni akarjuk a velünk történő események kikerülhetetlen következményeit, csupán regisztrálni – ez az egyetlen felelősség, amit magunkkal szemben – ha úgy adódik – vállalhatunk. Azonban ezt a perspektívát mindvégig kifinomult és humoros önirónia kíséri: „Kart karba öltve állok szeszben / eltett emlékeim között a véggel. / Egyikünk doboz gyufát szed elő, / és kipróbáljuk, melyik hogyan ég el.” (*Gyújtogatás*)

Ebben a világban, Nonó szavaival, az ember derűsen pusztul, mert a fájdalmi nem felemészti, hanem az ember itt – Emmanuel Lévinas francia filozófust idézve – „a fájdalmaiból és az örömeiből él”, abból táplálkozik, ami Van. Amennyiben az ember képes a világ személytelen törvényszerűségei szempontjából saját magára tekinteni, ez a perspektíva megvédi attól, hogy túlzottan komolyan vegyen bármit, kivéve talán a halált, amely az utolsó ciklus verseiben gyakran felmerül témaként, valahogyan Dsida Jenő szellemében: „A nagy halál színe előtt / elhallgatnak az apró halálok / s a szelíden égő szépség urnájában / némán hamvadok el. / Ó, hogy szétfutnak a szerelmek ősszel, / nevem milyen féllomba mosódik / s a vonalak, miket felrajzoltam, / milyen eltűnő vonalak!” (Dsida Jenő: *Eltűnő vonalak*)

László Noémi versei továbbviszik ezt a szellemi, versfaragói örökséget, azonban fel is vértéződnek az elmúlás gondolatával szemben. A *Lámpagyújtás* című vers kivételes metafizikai mélységgel beszél ember és világ, ember és halál viszonyáról. A lírai én olyan külső perspektívából tekint magára, amelyből mintegy részve lesz, betagozódik a külvilág (erő)tereibe, és amely nélkülöz önsajnálatot, hiúságot vagy félelmet, mind-

eközben mégis rezonál azokra az érzésekre, amelyek megszületnek benne: „Holdbéli táj, sehol egy ismerős. / Mintha kivágott filmkockában állnék. / A jelenet nélküllem lesz velős: / nem vet ruhámon ráncot fény és árnyék. / Az utca rendje így tökéletes: / a sugarak fésűfoga hibátlan. / A sötét hézagokban rejtjeles / üzenetek arról, hogy ott sem álltam, // arról, hogy éppen nem is létezem, / a térben zümmögő egyensúly él, / imádom,

így hát zokon sem veszem / hogy ahol kezdődöm, ott véget ér / kontraszt és él és drámai hatás, / még csak a kép kerete sem vagyok, / rejtett hiány esetleg – semmi más – / közönyös ürbe nyúló fésűfog. (*Lámpagyújtás*)

A perspektívának ez a váltogatása hozza létre többek közt azt a különös atmoszfé-

rát, amely egyre inkább érezhetővé válik a költő verseinek olvasása közben.

József Attilánál találkozni ezzel a fajta bölcsességgel, éppen ott nincs ennyi derű a pusztuláshoz. Ha Nonó szigorúban gazdálkogna a szavakkal, akkor megkaphatnánk ezt a nagy elődöt nőben és nyeglében. De a költő nem Pilinszky pipettával cseppenként adagolt kinyilatkoztatásain nevelkedett. Azonban ez a sokszor kiütöző stiláris hanyagság és tartalmi következtelenség tökéletesen egybecseng azzal a Semmivel farkaszemet néző bátor és nemtörődöm pimaszsággal, amit a versek egyébként sugároznak.

Nono verseiben az ember, mint egy kertben, bóklászik, otthon érzi magát, leheveredik ebben a keserűdes, sajtó, de mégis könnyű világban, majd egyszerre a világ feltárult szövete közt találja magát – bepillantást nyer a törvény felfeslett szövédékebe, ahol a látás tapintással történik és a dolgainkat összetartó láthatatlan érzet láthatóvá válik. László Noémiből sokszor a próféta szól, aztán mint egy lusta nebuló, sorsára hagyja próféciáit – hadd vigye őket annak az metsző igazság-morzsának a lendülete, amely megihlette őket. Ettől kapják meg a versei azt a hol fájó, hol felemelő könnyedségüket, amely egyszerre rázza meg és vigasztalja is meg az arratévedt olvasót.

Pintér Judit Nóra

Homoródkarácsonyfalva, részlet a Szent László-legendából